

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

III. Iudicium fertur de alia recentiorum sententia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

cumque additur noua pars presentiae, ad nouam partem spatij, additur noua pars quantitatis, & consequenter substantia aequè magna erit cum presentia; quia quæ sunt æqualia vni tertio sunt æqualia inter se, ergo in nullo sensu dici poterit secundum hunc dicendi modum per rarefactionem paruum substantiam magnas habere dimensiones. Vltimò reiicio sententiam Scoti; quia ex illa inferatur ad corruptionem partis quantitatis in corpore densato debere produci aliam partem quantitatis in alio corpore, ut repletur spatium relictum à quantitate corrupta, cuius productionis nulla causa potest assignari.

6 Longius à veritate aberrauit Marfilus in Metaph. q. 9. art. 2. cuius potest tertia annumerari sententia docens in rarefactione, & condensatione totam quantitatem antiquam corrumpi, & aliam totalem produci. Hæc opinio habet in se rationes omnes, quas contra Scotum adduximus, quibus aliam, haud inefficacem addito. Quantitas per rarefactionem producta, vel habet tot partes, quot habebat præcedens, quæ fuit corrupta, vel plures, si tot partes, siue sit eadem, siue distincta, eadem remanet difficultas, quomodo idem numerus partium quantitatis possit maiori, & minori numero partium respondere spatij. Si habet plures, ad quid omnes denuo productas esse constringit Marfil. sufficit produci partes illas, secundum quas quantitas rarefacta, excedit seipsam condensatam. Idem argumentum fit in condensatione, in qua necesse non erit totam quantitatem corrumpi, sed partes illas, quibus quantitas densa minor est se ipsa rarefacta.

7 Quarta opinio est aliquorum recentiorum asserentium in condensatione dari aliquam penetrationem partium inter se, quæ naturaliter non repugnat, dum non sit adæquata omnium partium. Hi recentiores planè succumbunt oneri, defudat tota schola in explicanda rarefactione, & condensatione salua quantitatis impenetratione, & magnū aliquod fecisse putant, & singularè peracutū, quæ excogitasse sententiam absque labore vilo admittentes, quod omnes Philosophi renunt concedere: est ergo hæc lis inter Philosophia terminos dirimenda, si enim illos semel transiliamus, facile erit asserere vnum corpus in duplici loco per rarefactionem præsentari, vel duo in eodem spatio per condensationem penetrari. Fortius eandem sententiam impugno: omnes partes quantitatis sunt homogeneæ: ergo si pars A potest penetrari cum parte B, pars B poterit penetrari cum parte C, & sic de omnibus aliis: ergo si partes aliquæ possunt inter se penetrari, poterunt omnes inter se penetrari, & ingens corpus ad exiguum reduci spatium, ergo si semel admittatur partialis penetratio, debet admitti penetratio totalis vnius corporis cum alio, quod concedere Philosophicum non est, neque nimis Catholicum, sequeretur enim Deiparæ partium purissimo illius vero illefo miraculosum non fuisse.

8 Respondebis, non inferri hanc totalem penetrationem, quia linea, & superficies, in sententia omnium, qui defendunt contium Aristotelicum, penetrari possunt, nunquam tamen ad indiuisibile reduci. Ad rationem adductam, si dices omnes partes quantitatis esse homogeneas, nullam tamen adæquatè penetrari, sed inadæquatè, & ita non posse omnes, neque illarum aliquam penetrari. Dicam postea de consequenti illato, nunc solutionem adhibeam impugno: pars illa, quæ inadæquatè penetratur est intra aliam secundum illam particulam sui, in qua fit penetratio; sed secundum illud inadæquatum ratione cuius penetratur cum alia, & secundum aliam particulam ratione cuius non penetratur, est eiusdem rationis: ergo sicuti penetrata fuit ratione illius partiuncule inadæquatè, potuit penetrari ratione illius; quod eiusdem partis penetratum non est. Vrgeo: illud quod est penetratum, aut distinctum ab alio quod penetratum non est, siue adæquatum, siue inadæquatum, siue determinatum, siue indeterminatum, siue aliquotum, siue proportionale, est eiusdem rationis cum alio, quod penetratum non est: ergo sicuti potuit illud penetrari, sic poterit aliud eiusdem rationis, quod penetratum non est. Redeo ad consequens quod supra inferebam, quod non inferri suadebatur ex eo, quod linea possit penetrari secundum aliquas partes, non tamè secundum omnes ita ut ad indiuisibile reducatur. Non in tota supra, corpus ad indiuisibile spatium reducendum esse sed ingens corpus posse redigi ad spatium valde exiguum, ne ex prædicta linea aditus solutioni pateret: lineam non posse ad indiuisibile reduci, ideo est, quia diuisibilis est in

semper diuisibilia, ac proinde, si hæc medietas penetraretur cum alia medietate, & duplo minor euadat linea, & iterum similiter penetratio contingat, quæ iterum duplo minor euadat, & sic in infinitum, semper diuisibilis permanebit, quod eodem fore modo si partes corporis inter se possent penetrari propter eandem rationem admitto. Verumtamen infero hoc corpus penetrandum esse adæquatè cum alio à se distincto, sicuti hæc superficies cum alia à se adæquatè distincta, adæquatè penetratur. Secundò hæc est optima consequentia. Hic palmus lineæ, vel superficiei penetratur cum alio palmo: ergo si partes corporis non obstant, omnes palmi lineæ poterunt inter se penetrari, quia omnes sunt eiusdem rationis: ergo quantumuis longa sit linea, poterit ad spatium vnius palmi reduci. Simile argumentum conficio, in corpore illo inadæquatè penetrato: pars vna, siue digitalis, siue semidigitalis, vel cuiuscumque extensionis sit, penetratur cum alia digitali (pono partem penetratam digitalem esse) ergo omnes partes digitales possunt inter se penetrari: ergo totum corpus quantumuis maximum sit, poterit ad spatium digitale reduci, quod absurdum est, & contra manifestam experientiam. Vltimò in sententia quæ continuum ex puris indiuisibilibus componit, clarè inferitur totum continuum posse ad indiuisibile reduci, si aliqua admittitur penetratio, quia quantumuis inadæquata fingatur, debet esse vnius indiuisibilis cum alio, & si vnum indiuisibile potest cum alio penetrari, illud aliud poterit cum alio penetrari, & sic de omnibus.

PUNCTUM III.

Iudicium fertur de alia recentiorum sententia.

I Nuenio apud Hurtad. disp. 15. Physic. sect. 5. subsect. 4. & I apud Arriag. disp. 16. sect. 9. initio, relata sententiam quandam, cuius primum inuentorem fuisse quemdam suū Magistrum, ait Hurtadus, quàmque amplexi sunt nonnulli recentiores asserentes dari quædam indiuisibilia inflata in corpore raro, ratione cuius inflationis, vnum idemque indiuisibile potest maius, minùve spatium occupare, & consequenter corpus his indiuisibilibus inflatis, quod rarum dicitur maius spatium occupare, quam idem densum constans eisdem indiuisibilibus non adeo turgidis, sed etiam compressis. Itaque aiunt isti recentiores, punctum indiuisibile, & inextensum formaliter, esse virtualiter diuisibile, & extensum in ordine ad spatium; quia potest spatium diuisibile & extensum occupare: consistit ergo secundum hunc dicendi modum raritas in hac indiuisibilium inflatione, & densitas, & in carentia inflationis, & quo minus inflata sint indiuisibilia corpus densius erit, ita ut illud corpus sit summè densum, cuius quodlibet punctum indiuisibile tantum vnum spatij indiuisibile occupat.

Huius sententiæ Authores modeste asserunt idem indiuisibile posse esse præsens in spatio diuisibili eo modo, quo Angelus secundum suam entitatem indiuisibilis præsens est toti huic cubiculo diuisibili, siue per præsentiam diuisibilem, cuius partes partibus spatij correspondent, siue per præsentiam indiuisibilem, quæ indiuisibiliter secundum se totam, quamlibet spatij partem, & omnes simul totumque spatium respicit. Quod si alio quocumque modo hæc sententia explicetur, omnino erit commentitia, & excogitata punctorum inflatio in æream fictionem resolui necesse erit. Ratione probo prædictam sententiam puncto tribuere præsentiam supra explicatam similem Angelorum præsentia: indiuisibile inflatum occupat spatium, quod antea occupabant duo indiuisibilia non inflata: ergo occupat spatium diuisibile constans saltem duobus indiuisibilibus: cum ergo secundum suam entitatem sit indiuisibile, secundum suam entitatem occupat quodlibet indiuisibile spatij ex duobus quibus correspondet tanquam spatio adæquato; ergo secundum se totum est in vno indiuisibili spatij, & secundum se totum est in altero: ergo reperitur idem indiuisibile corporis in duobus indiuisibilibus spatij: ergo reperitur in spatio diuisibili, sicuti est Angelus totus in hoc indiuisibili spatij, & totus in alio indiuisibili. Si dicas vnum indiuisibile corporis inflatum non occupare duo indiuisibilia spatij, sed vnum inflatum, constituis spatium mobile, & viam occludis toti Philosophiæ in materia præsentia

præsentiarum, & motus, implicat enim de his loqui, nisi per ordinem ad spatium immobile, alioquin dicere poteris, me habiturum eandem præsentiam Matriti, & Romæ, & poteris fingere spatium Matritanum migrasse Romanam, sicuti concipis indivisibile spatij instari, & extendi.

Sed quidquid de spatio neges, in loco reali eodem modo arguo: pono duo corpora inter se non multum distantia, quorum intercapedinem replent octo indivisibilia corporis densi, si hæc indivisibilia rarefiant quatuor sufficient ad hanc intercapedinem replendam: ergo quodlibet indivisibile iam rerum substituitur loco duorum indivisibilium occupantium spatium diuisibile: ergo constituitur in duplici spatio, totum in quolibet, ergo per hanc inflationem eodem modo constituitur indivisibile quantitativum in spatio ac constituitur Angelus. Rem clarius intueberis, si ponas tibi duo corpora supernaturaliter penetrata, quorum vnum habeat indivisibilia inflata, per quorum inflationem rarum constituatur, aliud vero habeat indivisibilia compressa, seu non inflata, & sic densum: quodlibet indivisibile inflatum corporis rari penetrabitur cum duobus indivisibilibus non inflatis corporis densi. Deinde cum quidquid consideretur in puncto, indivisibile, sit totum, indivisibile rarum erit penetratum cum hoc indivisibili denso, & totum cum illo; ergo idem indivisibile, secundum eandem indivisibilem entitatem erit penetratum cum duobus indivisibilibus non penetratis inter se: ergo erit in duplici spatio: nullum enim fundamentum habemus ad probandum Angelum secundum suam entitatem indivisibilem esse in spatio diuisibili, nisi quia est penetratum cum corpore diuisibili, cuius partes inter se penetratæ non sunt.

Male animati in hanc sententiam Hurt. & Arriag. multa congerunt, ut illam expugnent: Hurtad. §. 94. illam appellat paradoxam, & n. 104. eiusdem leuitatem facile videri affirmat. Rationes quibus præcipue author agit contra hanc sententiam petuntur ex eo, quod illa adhuc admissa non satisfaciat pluribus difficultatibus circa continui compositionem, propter quas enervandas inuenta est, & ut hoc ostendant, multa Hurtadus, & Arriaga scribunt. Ceterum quia prolixum satis esset ad continui compositionem iterum redire, & quia illius difficultates, sine his turgidis indivisibilibus, ut fert materiæ difficultas iam explicui, nolo modo cum his Authoribus contendere, an horum indivisibilium tumor utilis sit ad has difficultates complanandas, vnum tantum affirmo vtilissimum fore, si admitti liceat, ad difficultatem de qua nunc agimus penitus exhauriendam: si enim supponatur idem indivisibile posse modo minus, postea maius spatium occupare, facile explicabitur, quomodo possit idem corpus constans eisdem indivisibilibus modo minus, postea maius spatium replere, ideoque non ut inutilis hic dicendi modus reiiciendus est, si aliis non aliis rationibus impugnetur, licet enim reliqua omnia, quæ ad continui compositionem spectant æque difficilia his indivisibilibus admissis remaneant, hæc vna illaque ex prolixioribus totius Philosophiæ difficultas complanata remanebit, quod emolumentum ex horum turgentium indivisibilium admissione percipi sat erit.

Afferit Hurtad. §. 104. huius sententiæ leuitatem videre, quia illius auctores tenentur fateri vnum indivisibile posse occupare spatium vnius vlnæ: nam lacte rarefcente aiunt puncta occupare octuplo maius spatium, & replicant singula puncta in decem spatia. Quod adeo absurdum esse ait Hurtadus, ut pudeat impugnare. Nam in horum sententia vnum punctum erit maius alio, quia maiorem habet extensionem. Quia palmus ideo est maior alia semipalmi mensura, quia porrigitur ad maius spatium, sed in hac sententia vnum punctum porrigitur ad maius spatium: ergo est maius alio puncto. Rogo Hurtad. an indivisibile quantitatis Eucharistiæ occupans spatium diuisibile maius sit indivisibili alius quantitatis occupante indivisibile spatium, vel se ipso antequam definitiue in toto illo spatio præsentaretur. Similiter Rogo an Angelus existens in toto spatio huius cubiculi maior sit Angelo existente tantum in dimidio eiusdem spatij? Negativè respondet: ergo non rectè infert Hurtadus: hoc indivisibile occupat maius spatium: ergo est maius alio. Respondetis pro Hurtado indivisibile Eucharisticum esse in spatio diuisibili definitiue totum, in hoc spatij indivisibili, & totum repetitum in alio indivisibili spatij, & sic fieri præsens maiori spatio, quam aliud indivisibile, quin sit maius illo, idemque contingere

in Angelo. Hæc ita sunt, sed eundem existendi modum tribuunt prædicti recentiores indivisibili inflato, respectu illius spatij, cui per inflationem correspondet, quem Angelo Theologi ascribunt; ut satis ostendi, dum prædictam sententiam explicui. Neque cum illis contendendum est, an illa præsentia definitiua, vel circumscriptiua dicenda sit, quia etiam in ordine ad spatium, quod indivisibile occupat eodem modo se habeat respectu eiusdem indivisibilis, ac se habet præsentia Angeli respectu eiusdem Angeli in ordine ad suum spatium, & ob hanc rationem instar definitiue se habeat, tamen absolute definitiua non est, quia præsentia definitiua corporea constituit, omnes partes corporis inter se penetratas, quod non habet hæc præsentia, quam recentiores tribuunt inflatis indivisibilibus, ex vi cuius vnum indivisibile non penetratur adæquatè cum indivisibilibus immediatis, neque adhuc inadæquatè cum mediato. Instabis hunc modum præsentandi proprium esse rei spiritualis, & non corporeæ, nihil enim corporeum potest repeti in duplici spatio naturaliter, & si miraculum Eucharisticum non intercederet, adhuc supernaturaliter idem corpus posse existere in duplici loco frequentius negaretur, quod adhuc multi per præsentiam circumscriptivam fieri posse constanter negant. Respondeo nullum ens spirituale, aut corporeum posse existere naturaliter in duplici loco adæquatè, quod omnes fateantur, posse tamen Angelum spirituale esse in duplici loco, inadæquatè, & hunc præsentis modum, non adeo proprium esse rei spiritualis ut non possit rei corporeæ convenire, fert enim tota Thomistarum schola formam corpoream viventis sensentis indivisibilem esse, & in loco diuisibili præsentari totam in hoc spatio, & in illo totam, quem præsentis modum gratis dicti recentiores tribuunt indivisibilibus inflatis, in quo impugnanda tota Hurtadi opera infumenda esset non in inferendo vnum indivisibile esse maius alio.

Arguit Hurtadus admissis his indivisibilibus inflatis necesse non esse, ut vnum punctum esset extra spatium aliud, quia hæc puncta penetrari possunt, secundum spatium inadæquatè; ergo penetrari possunt secundum spatium adæquatè: ergo sicuti spatium inadæquatè, quod verumque occupat, est utriusque commune, sic spatium adæquatè commune esse possit. Vim ad do illationi, eo ipso quod duo indivisibilia penetrantur secundum aliquod spatium quantumvis inadæquatè, penetrantur secundum se tota, quia totum hoc indivisibile, & totum illud sunt in illo inadæquatè spatio utriusque commune: ergo si penetrantur secundum se tota poterunt penetrari adæquatè, ita ut non existat aliquod spatium, quod utriusque commune non sit. Dices præsentias, non secundum se totas penetrari, ratione quarum repugnat penetrari indivisibile secundum se totum. Contra, præsentia indivisibilis spatij respondens spatio diuisibili, vel est diuisibilis, vel indivisibilis: si diuisibilis tota penetratur secundum se totam, sicut penetratur totum punctum ob eandem rationem: si diuisibilis partes sunt eiusdem speciei, & eiusdem omnino rationis, ergo sicuti penetratur hæc pars præsentis poterit alia penetrari, & sic penetrari tota præsentia.

Recentiores, qui hanc indivisibilium inflationem innoverunt, quia negare non sunt ausi vnum indivisibile alteri immediatum cum illo penetrari, & aliàs volvere defendere indivisibile additū indivisibili facere maius, tenentur hanc penetrationem, inadæquatam indivisibilium concedere, imò ut illā inveniunt hæc indivisibilia inflata defendenda suscipere, quos aliquantum premit ratio facta. Verum tamen adhuc possunt aliquo modo respondere, proprium esse quantitatis extensionem fundare, ad quam requiritur, indivisibilia, quibus componitur, non adæquatè penetrari, & ideo illis hæc adæquata penetratio naturaliter repugnat, licet non repugnet penetratio inadæquata, quia hæc admissa adhuc indivisibilia possunt extensionem fundare.

Secundum prædictum dicendi modum inadæquata penetratione potest corpus condensari, & rarefieri sine nova punctorum inflatione, sed præcisè per maiorem, minoremve penetrationem densius, rariusve constituitur, quo enim indivisibilia sunt minus penetrata, maius spatium occupabit corpus, & rarius dicitur, & quo magis penetrantur indivisibilia, minus spatium replebit corpus, & erit magis densum. Secundum hæc dicendi modum necessum non erit modo magis, postea minus tumentia indivisibilia condere, sed semper cum eadem tumoris mensura, quam naturaliter

naturaliter exigant, & cum maiori minorive penetra-
tione.

Ceterum ad explicandam difficultatem, quam nunc tractamus, si alia, quæ ad continui compositionem spectant, aliunde explicentur, necessum non est hanc inadæquatam penetrationem tumentium indiuisibilium concedere, sed illa omnino non penetrata constitui possunt, & rarefactio, & condensatio rectè defendi poterit, ex eo, quod eadem indiuisibilia magis, minusve intumescant ratione temperamentorum, seu diuersorum accidentium, cum quibus diuersas vicationes magis, minusve extensas in ordine ad spatium exigunt indiuisibilia, sicut enim Angelus indiuisibilis pro sua libertate intra certam latitudinem potest se in maiori minorive spatio constituere, sic punctum indiuisibile intra latitudinem determinatam. v.g. intra octo indiuisibilia spatij poterit ratione diuersorum accidentium in pluribus paucioribusve spatij indiuisibilibus constitui.

Arguunt Hurtad. disp. 4. de generat. §. 26. hæc indiuisibilia inflata porrigenda esse versus dimensionem, & effectura impenetrabilitatem lineæ superficiei, & corporis, & illum, qui videret corpus rarum non visurum, nisi vnum indiuisibile, & illud tantum tacturum: imò nunquam diuidendum esse id, quod manu tangitur, in corpore rarissimo, cuius singula puncta occupant palmium loci, neque terram secundam esse, quantumuis gementur ictus, quia indiuisibile nunquam secari, aut diuidi potest quæ si ita esset nulla alia parua vtior esset ad excipiendā vulnera, quam indiuisibile ignis, quod cum rarissimum sit multum spatij occupabit, & nunquam diuidi poterit. Hæc omnia leuia sunt, ad tumorem horum indiuisibilium reprimendum, quæ nulla opera dissoluam: concedent recentiores indiuisibile inflatum trinam illam dimensionem fundare in ordine ad spatium, quod prima arreptæ via conclusione tradunt. Negabant tacto corpore rarissimo tantum tangi vnum indiuisibile, quia licet punctum indiuisibile sit summè turgendum, & summè rarum, non excedet octo indiuisibilia spatij, quæ non facient maiorem extensionem minima acus acie, quæ plurius in octo indiuisibilia poterit diuidi. Neque punctum indiuisibile ita potest turgescere: vt repleat spatij palmum, in quo forsitan plus quam decem millia in diuisibilia continentur. Ecce quo modo non bene clypeatus quis abiret ad excipiendā vulnera arrepto indiuisibili quantumuis raro, exiguum esset ad minimam corporis particulam cooperiendam. Sed demus indiuisibile posse intumescere donec palmum repleat, inconueniens non esset tunc nulla arte scindi posse, quia semper maneret indiuisibile, & diuisionis incapax, neque ideo pars illa corporis, quæ indiuisibilis sic inflata esset operæ ab imminenti ictu satis esset tuta, quia posset huius indiuisibilis tumor, qui in præsentia illi superaddita consistit, deprimi alius corporis compressione, qua posse condensationem fieri etiam contra proprii temperamentum exigentiam multi defendunt.

Eadem indiuisibilia inflata Hurtadus, & Arriaga impugnant à paritate durationis, & temporis realis. Horum impugnatio forsitan vtilis erit ad probandum non hac ratione rectè defendi indiuisibile additum indiuisibili facere maius, cum in duratione successiua diuisibili, illius extensio defendenda sit, sine indiuisibilibus durationis inflatis, de quo non disputo, hæc enim omnia aliter ergo compono. Verumtamen ad rem nostram nullum potest desumi argumentum ex duratione rerum successiuarum, in qua non admittenda hæc instantium inflatio, ad indiuisibilia spatium diuisibile occupantia impugnanda. In primis enim, qui negant durationes superadditas facile dicent instantes temporis intumescere non posse: quia nihil illi reale superadditur, per quod intumescat, & punctum quantitatis intumescere, quia illi aduenit præsentia superaddita, per quam constituitur intumescens, seu occupans spatium diuisibile. Secundò etiam si admittatur duratio superaddita, nullus concedit posse corpus, aut Angelum per durationem superadditam simul coexistere duplici spatio temporis adhuc inadæquato, & omnes admittunt posse eandem entitatem per præsentiam superadditam constitui in duplici spatio loci inadæquato. An verò ex suppositione, quod præsentia esset superaddita posse dari aliqua, quæ eadem indiuisibilis indiuisibiliter perseverans idem corpus successiue in diuersis temporis partibus durans constitueret, non est huius loci examinare. Nonnihil de hac re dixi Contr.

Physic. Punct. 1. & iterum dicam Controuers. 6. de anima Puncto 5. §. 4.

Dixerat Arriaga disp. 16. Physicæ iam citata num. 136. his indiuisibilibus inflatis vni tantum difficultati satisfieri, postea num. 161. dolet se id dixisse, asseritque, neque huius quæ in præsentiarum agitur de raritate, & densitate posse prædictis indiuisibilibus inflatis fieri satis, quod sic probat. Supponit in primis vt rem omnino certam, non esse necessarium in rerum naturā, vt si aliquid corpus rarefcat aliud ei æquale condenfetur. Quis enim dicit, ait ille, si butyrum calore ignis, vel Solis dissoluatur eo ipso iam aliud corpus in aliquo angulo existens condenfari? Quis hoc enuntiabit? Aut quomodo butyri dissolutio in distans condensationem operabitur? Sic quando quis stupam in ignem proicit, quæ accensa rarefcat, aliud corpus procul condenfari nemo dicet? Neque illa, quæ sunt prope ignem poterunt dici condenfari, cum illa potius calore ignis rarefcent. Quid quando magna sylua accenditur, & omnia calore dilatantur, vbi inuenietur æqualis alia sylua, quæ densetur? Hoc posito sic arguit. Non potest raritas explicari per maiorem punctorum inflationem: ergo per hanc illius difficultati non fit satisfactio. Antecedens probat: non possunt puncta magis intumescere quam antea, nisi alia tantumdem stringantur, si antea non aliqua vacuitas, quam modo repleant, vel si modo non penetrantur cum aliis corporibus: neutrum fieri potest: ergo indiuisibilium inflatio omnino inutilis est ad rarefactionem explicandam. Hoc argumentum non specialiter pugnat contra hunc dicendi modum, sed contra omnes sententias, quæ rarefactionem, & condensationem non explicant per intromissionem, & expulsionem corpusculorum; quapropter idem fieri poterit contra sententiam Hurtadi, & aliorum omnium, qui cum Arriaga non sentiunt in rarefactione, & condensatione sic explicanda per hanc corpusculorum intromissionem, & aggregationem, quapropter non ex illo peculiaris hic dicendi modus peculiariter inuisus esse debet. Secundò existimo nullius esse momenti, facile enim dici poterit condensationem contingere non ratione temperamentum, sed ratione compressione alius corporis, quod per dilatationem sui, & motum localem in rarefactione exercitum impulsu imprimi aliis corporibus, medio quo, illa comprimunt, & violenter contra proprium temperamentum facit condenfari, & ad angustiora loca reduci. Quem impulsu imprimet ignis, & omnia corpora, quæ prope illum rarefcent, vicinis corporibus, quæ per hunc impulsu comprimuntur ad minus spatium, vel recedent, & impulsu imprimunt aliis corporibus, quæ comprimantur, vel recedant, & alia corpora comprimant cogant, quæ non possint vicina alia amouere à proprio loco, vel intra proprium ad minus spatium coëscere. Ex his infero omnino falsum esse quod tanquam certum supponit Arriaga videlicet, necessarium non esse condenfari aliquid corpus, cum aliud rarefit, & facile rationem reddi huius condensationis, corpus enim rarefactum impellit sibi immediatum quod si aliud non potest moueri intra se ipsum colligitur, & condenfatur, vt locum exhibeat corpori vicino, rarefacto, si verò corpus, quod à rarefacto impulsu patitur, aliud moueat, illud aliud condenfabitur, vel aliud mouebit, & sic diuersa corpora mouebuntur, vnum medio alio, quousque perueniant ad aliquod, quod non possit corpus sibi vicinum mouere, & ita necessarium fit illud condenfari.

Omnia, quæ contra indiuisibilia inflata, & virtualiter in ordine ad locum diuisibilia apud alios inueni, adduxi, & solui, quia plures recentiores vidi maximopere stomachantes in hunc dicendi modum, apud quos nullam efficacem rationem reperi, quæ directè illum impugnet. Quapropter, etsi mihi non placeat modus iste philosophandi, non illum alia ratione impugno, nisi quia nullo nititur fundamento, neque vlla est ratio, seu coniectura, quæ illum situdeat, sed tantum ad hanc difficultatem, aliasque similes fugiendas argumentorum vi extortus est. Neque illa, quæ nulla fulciuntur auctoritate, neque ratione aliqua propugnantur maiori indiget impugnatione. Secundò, quia etsi modus indiuisibiliter existendi in spatio diuisibili alicui entitati corporeæ conuenire possit, vt de facto formis materialibus perfectorum animalium conuenire Thomistæ defendunt, tamen nulli entitati corporeæ de facto concedendus est, sine aliqua speciali ratione, quæ illum suadeat, cum omnes, quas sumus experti, videamus diuisibiliter existere absque repetitione eiusdem entitatis in duplici spatio.

spatio. Et si hac lege non adstringimur liberum cuique erit defendere totum Lunæ cælum esse indiuisibile secundum substantiam, & tantum diuisibile virtualiter in ordine ad spatium diuisibile, in quo constituitur per repetitionem eiusdem entitatis secundum se totam in quolibet puncto spatij. Quod si obicias secundum has partes esse lucidum, & non secundum illas, & diuersa accidentia in diuersis partibus fortiri: Responderi licebit hæc accidentia eandem indiuisibilem substantiam in diuersis locis inter se distantia comitari, sicut intellectio afficit animam in cerebro vel visio corporea in pupilla oculi, & sensatio eandem indiuisibilem animam rationalem in pede comitatur, & informat cum distantia harum operationum inter se, & indistantia earundem ab anima.

PUNCTUM IV.

Alia communis sententia impugnatur.

I Communis sententia docet raritatem, & densitatem consistere in qualitate quadam quantitati inherente ratione cuius quantitas contrahitur, vel extenditur ad maius, vel minus spatium. Iuxta hanc sententiam duo reperiuntur in raritate, qualitas quæ est radix dilatationis, & extensionis localis, & ipsa dilatatio, seu localis motus ex vi cuius producitur præsentia per quam corpus constituitur formaliter extensum, & occupans maius spatium. Similiter in densitate reperitur qualitas, quæ est radix compressionis, & compressio, seu motus localis ex vi cuius producitur præsentia per quam corpus in minori spatio formaliter constituitur. Ita Patres Conimbric. lib. 1. cap. 5. q. 17. art. 1. & alij plurimi, quos ipsi referunt, & P. Hurtadus disp. 4. sect. 4. & 5. An verò formalis ratio raritatis consistat in motu locali orto ex qualitate, an in ipsa qualitate non omnes eodem modo explicant. Patres Conimbr. art. 1. citato affirmant raritatem aliquando significare partium positionem, aliquando qualitatem sensibus subiectam. Vtramque partem docent tradi à D. August. in suis categoriis c. 12. & ab Arist. variis in locis, & ab aliis plurimis, quos ipsi referunt. Hurtadus sect. 5. §. 45. docet motum localem complere effectum secundarium raritatis, & densitatis, non tamen in illo formaliter consistere, sed in qualitate, quam docet non distingui in corporibus sublunaribus à temperamento primarum qualitatuum; in cælis verò hoc temperamento carentibus in alia qualitate specie distincta.

2 Non multum contenderem cum his authoribus de hac qualitate si semel admittam de medio tolleretur difficultatem, quæ in hac re nos premit, quomodo videlicet eadem quantitas cum eisdem numero partibus, possit modò plures, & postea pauciores spatij partes occupare sine penetratione ipsarumve inter se bilocatione. Hæc est enim difficultas, quæ vnicè in hac re premit, in qua soluenda imponendus est labor, non in assignanda causa motus localis, quo corpus rarum ad maius distrahetur spatium, vel ad minus contrahatur, quod tantum præstat hæc qualitas, neque in opinione, quæ in illa raritatem, & densitatem formaliter constituit, quidquam aliud subiecto præstare potest, quam esse causam motus ex vi cuius parua substantia magnum repleat spatium, & substantia magna exiguo definatur spatio sine repetitione partium in duplici loco, neque earundem penetratione.

3 Ingenuè fateatur Hurtad. hanc difficultatem esse fere insuperabilem, respondet nihilominus corpus occupare idem spatium, quod antea occupabat, nullam verò partem retinere idem spatium cum rarefcit, quod antea replebat: sicuti cum mouetur totum cælum permanet in toto spatio in quo antea erat, & quælibet pars illius spatij antiquum relinquit, & aliud acquirit. Ex hoc provenire ait Hurtadus partes corporis iam rari, & antea densi non occupare duplex spatium, sed vnum maius illo, quod antea occupabant. Laborat Hurtadus in argumento soluendo, & sanè sine suæ qualitatis ope, hæc enim nihil iuvat ad præsentem solutionem, quam sic impugno. Quando corpus densum rarefcit, spatium quod occupabant omnes partes corporis dum erat densum occupatur modo medietate earundem partium, sed antea respondebant omnes partes corporis partibus spatij, quælibet pars corporis distincta distinctæ parti spatij, ita ut æquatur commensu-

rarentur partes corporis cum partibus spatij: ergo modo cum eadem partes corporis paucioribus spatij partibus correspondeant, non poterunt æquatur commensurari, ita ut cuilibet parti corporis ab aliis distinctæ distinctæ pars spatij distincta à reliquis spatij partibus correspondeat.

Confundere forsitan difficultatem prærendes dicendo in partibus proportionalibus infinitis non posse reperiri plures, neque pauciores cum omnes sint infinitæ, & non sit vnum infinitum maius alio. Doctrinam hanc nullo modo sustinendam impugnaui Contr. 14. Physic. Punct. 5. luce enim clarius apparet esse plures partes in tota manu, quam in vno digito, quantumvis in digito infinitæ sint, quia manus comprehendit totam multitudinem infinitam partium repletam in digito, & insuper infinitas alias partes in eadem manu contentas, quod negabit nemo, qui apertè non neget totum esse maius sua parte. Deinde idem argumentum ad partes aliquotas determinatas transfero: pauciores partes aliquotæ spatij correspondent partibus aliquotis corporis iam densi, quam antea respondebant eisdem numero partibus corporis rari: ergo antea correspondebat duplex pars aliquotæ spatij, eidem parti aliquotæ corporis vel modo eadem pars aliquota spatij correspondet duplici parti aliquotæ corporis: ergo vel antea dabatur partium bilocatio, vel modo datur earundem penetratio. Fugies ad præsentiam, & dices hoc provenire ex eo quod corpus rarum maiorem præsentiam habeat, quam densum. Inanis fuga semper enim te fugientem eadem insequitur difficultas, illam tibi iterum in præsentis obicio. Patres præsentia, & partes subiecti debent commensurari cum correspondentia distinctæ partis præsentia ad distinctam partem subiecti: ergo non possunt eadem numero partes subiecti densi correspondere paucioribus præsentia partibus eademque numero partes subiecti iam rari pluribus præsentia partibus responderesi antea non respondebat duplex pars subiecti eidem parti præsentia, vel si modo non respondet eadem subiecti pars duplici parti præsentia: illud primum diuersarum partium penetrationem, hoc secundum bilocationem dicit. Reddis iterum ad maiorem magnitudinem partium, quam constitues in præsentia corporis rari, & non maiorem numerum. Contrà: non potest eidem parti corporis maior, & minor præsentia respondere, nisi per maiorem aliquid partis replicetur in duplici spatio, vel per minorem aliquid partis penetraretur cum alio eiusdem partis: ergo non possunt eisdem partibus corporis maiores & minores præsentia partes respondere. Secundo: non possunt esse partes maiores, quin sint plures: ergo si correspondent corpori raro maiores partes præsentia, quam corpori denso, correspondent etiam plures partes. Antecedens probo: quo pars est maior, est magis diuisibilis, quo magis diuisibilis est, continet in se plura membra diuidentia, in quæ diuidatur: ergo quo maior est pars continet in se plura membra diuidentia in quæ possit diuidi: sed hæc membra diuidentia sunt partes, quibus pars illa magna componitur: ergo quo partes sunt maiores, partes quibus totum componitur plures sunt. Sicut plures partes absolute, & non solum maiores partes continet totum quod componitur tribus vlnis, quam totum quod componitur tribus palmis, licet comparatione facta palmorum ad vlnas tot sint partes palmares in vno toto, quot vlnares in alio.

Aliqui cum præcipuo argumento petuntur ex correspondentia earundem partium quantitatibus ad plures, & pauciores spatij partes, respondent spatium imaginarium esse puram chimæram, & quid fictitium, quod concipitur instar corporis, quod repleti dicimus, & ita si partes eiusdem corporis non sint plures numero, sed tantum extensiones, idem de partibus spatij dicendum est. Spatium imaginarium quid esse fictum tradidimus cum communi sententia: verum tamen sæpè dixi quod in præsentia notant Hurtadus, & Arriaga, nihil posse de præsentis disputari, si spatium imaginarium fixum, & immobile non apprehendimus corporeque repletum, ita ut non possit duplex corpus eodem spatio contineri. Non tamen necessarium erit argumentum de spatio imaginario conficere, & ut possimus tota huius materie difficultate aduersarios opprimere. Idem enim fit de præsentia reali facta comparatione inter partes subiecti, & partes præsentia: ut nuper arguebam, & eadem ratione fieri potest, facta comparatione locati ad locum realem, idem enim locatum modo densum responderi his partibus loci realis sibi contigui, & postea rarum